

Легенький М. І.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
докторант кафедри адміністративного права і процесу
Національного університету «Львівська політехніка»

ПРОЕКТ ОСНОВНОГО ОСВІТЯНСЬКОГО ЗАКОНУ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПЕРЕСТОРОГИ

DRAFT OF THE MAIN LAW ON EDUCATION: PERSPECTIVES AND THREATS

Проаналізовано проект закону України «Про освіту». Охарактеризовано актуальність і значимість зазначеного законопроекту, а відтак і необхідність його прийняття та запровадження. Визначено проблемні аспекти та суперечності, виявлені в законопроекті. Внесено відповідні пропозиції щодо вдосконалення формулювання проблемних норм.

Ключові слова: освіта, реформування освітньої галузі, проект закону України «Про освіту», правова невідповідність.

Проанализирован проект закона Украины «Об образовании». Охарактеризованы актуальность и значимость указанного законопроекта, а значит, и необходимость его принятия и введения. Определены проблемные аспекты и противоречия, выявленные в законопроекте. Внесены соответствующие предложения по совершенствованию формулировки проблемных норм.

Ключевые слова: образование, реформирование образования, проект закона Украины «Об образовании», правовое несоответствие.

The Draft Law of Ukraine “About education” was analyzed. The actuality and importance of the given draft law was characterized, and therefore the necessity of its adoption and implementation. Problematic aspects and contradictions of the draft law were defined. Recommendations to improving the formulation of the problematic norms were proposed.

Key words: education, reforming of the educational sphere, draft Law of Ukraine “About education”, legal not correspondence.

Кардинальним кроком у вирішенні проблеми реформування освітньої галузі має стати прийняття нового Закону України «Про освіту», який, маючи статус базового освітнянського закону, у свою чергу, відіграє роль визначального для прийняття цілої низки законів і підзаконних нормативних актів, що регулюють різноманітні галузі діяльності сфери вітчизняної освіти [2].

Актуальність законопроекту вимагає як необхідність його прийняття та реалізації в максимально стислі терміни, так і потребу в ретельному та прискіпливому його опрацюванні. І тому абсолютно обґрунтованим видається така пильна увага законодавців, педагогів і громадськості до зазначеного проекту закону.

Системну реформу освіти законопроект передбачає здійснити ґрунтуючись на базових концептуальних положеннях існуючої державної освітньої політики. Незмінними залишаться право людини на освіту, безкоштовна загальна середня освіта, збереження державних соціальних гарантій для вчителів, право на безкоштовні підручники тощо. Водночас передбачається оновлення ключових аспектів освітньої діяльності – принципів державної освітньої політики, структури освітньої сфери, розподілу повноважень між органами управління освітою різних рівнів тощо.

Суттєвому розширенню забезпечення права на освіту сприятиме запровадження громадського контролю та нагляду в освітніх закладах усіх рівнів, розгортання інклюзивної освіти та визнання як формальної, так і інформальної та неформальної освіти з можливістю їхньої конвертації, як це й передбачено законопроектом.

На нашу думку, законопроект є прогресивним і революційним, має цілий ряд новацій, які забезпечать розвиток і становлення освітнянської галузі на базі здобутків вітчизняної та зарубіжної науки, дадуть змогу прискорити інтеграцію української освіти до європейської та світової систем. Водночас опрацювання законопроекту дає підстави для виявлення певних невідповідностей і внесення відповідних пропозицій.

І перша пересторога стосується однієї з основних новацій законопроекту – введення дванадцятирічної середньої освіти. Логічність запропонованої тривалості викликає певні сумніви. Пересторогу викликає імперативний характер зазначеної норми. На нашу думку, треба залишити одинадцятирічну освіту як обов'язкову, передбачивши можливість дванадцятироку навчання як варіативну для осіб, які бажають отримати більш ґрунтовні знання та продовжити здобуття освіти у вищих навчальних закладах.

Необхідно звернути пильну увагу й на положення статті 12 законопроекту, згідно з яким початкова освіта здобувається, як правило, із шести років. На нашу думку, це може суперечити загальноприйнятій у психолого-педагогічній науці віковій періодизації, згідно з якою вікова криза, яка відділяє дошкільний вік від молодшого шкільного і, відповідно, змінює провідний вид діяльності з ігрового на навчальний, припадає на сім років. Пропонується переформулювати згадане положення, зазначивши, що початкова освіта здобувається, як правило, із семи років. До того ж необхідно передбачити можливість винятку для дітей, які випереджають вік чи затримуються у своєму розвитку.

Недоречними видаються й пропозиції законопроекту щодо заміни терміна «професійно-технічна освіта» на термін «професійна освіта».

Термін «професійна освіта» за своїм змістом є значно ширшим від запропонованого й може бути застосованим до будь-якого освітнього процесу, метою якого є здобуття певної професії на всіх рівнях, включно з вищою освітою. Пропонується повернутися до вже усталеного терміна «професійно-технічна освіта». Це дасть змогу також уникнути додаткових заходів і витрат, пов'язаних із перейменуванням навчальних закладів і внесення змін до надвеликого масиву підзаконних нормативних актів, законів і кодексів, зокрема бюджетного, і навіть до Конституції України [1].

Важливою новацією, яка здатна підвищити морально-етичний рівень учасника освітнього процесу, видається введення поняття академічної доброчесності. Водночас викликає сумнів визначення хабарництва як порушення академічної доброчесності. Безумовно, такі асоціальні дії, як одержання хабара, не повинні мати місця в освітньому середовищі. Однак одержання хабара є злочином, і відповідальність за нього передбачена Кримінальним кодексом України. У зв'язку з цим пропонується визначити порушенням академічної доброчесності отримання учасником освітнього процесу неправомірної вигоди з використанням свого службового становища.

Перехідними положеннями законопроекту передбачено внесення змін до статті 17 Закону України «Про вищу освіту», які пропонують принципово нову процедуру формування складу Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Замість виборів представників на з'їздах передбачено обрання членів агентства спеціальною конкурсною комісією, склад і порядок формування якої детально розписаний. Залишивши поза межами обговорення недоліки й переваги існуючого та запропонованого порядку формування складу Національного агентства, вважаємо за доцільне вказати на декілька нормативних моментів, неврахування яких може призвести надалі до правових колізій.

По-перше, термін повноважень членів Національного агентства встановлено як три роки, але не визначено, з якого моменту ці повноваження починаються. А тому пропонується передбачити, що термін повноважень членів Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти розпочинається з моменту їх призначення Кабінетом Міністрів України на підставі рішення Конкурсної комісії за результатами конкурсного відбору.

Також потрібно взяти до уваги, що на момент прийняття закону буде діяти склад Національного

агентства, обраний і призначений за попереднім порядком. А тому доцільно встановити легітимність складу чинного агентства й передбачити, що новоприйнятий порядок його формування починає застосовуватися з моменту завершення повноважень чинного складу Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

Коригування потребує і норма закону, яка не допускає до складу Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти осіб, що визнані винними у вчиненні корупційного правопорушення чи піддавалися адміністративному стягненню за вчинення корупційного правопорушення, оскільки зміни в Кодексі України про адміністративні правопорушення визначають їх як адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. Тому пропонується передбачити, що не може бути членом Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти та Конкурсної комісії особа, яка за рішенням суду визнана винною у вчиненні корупційного правопорушення **чи правопорушення, пов'язаного з корупцією**, або піддавалася адміністративному стягненню за корупційне правопорушення **чи правопорушення, пов'язаного з корупцією**.

Насамкінець, прийняття будь-якого закону – це лише половина справи. Другу половину складають нормативно-правові заходи з його імплементації. Потрібно внести достатню кількість поправок у чинні закони, щоб привести їх у відповідність до норм новоприйнятого, розробити й затвердити цілу низку урядових документів і відомчих наказів. Треба зазначити, що доопрацьований варіант законопроекту в цьому плані вигідно відрізняється від свого попередника, прикінцеві положення якого були неймовірно куці. Однак і запропонований варіант, передбачивши ґрунтовну роботу з приведення норм чинного законодавства до положень аналізованого законопроекту, обійшов своєю увагою підзаконні нормативні акти, які необхідно прийняти для того, щоб новий закон зміг повноцінно діяти. Не наполягаючи на варіанті регулювання імплементації закону самим же законом, все ж зазначаємо, що центральний орган виконавчої влади у сфері освіти та науки просто зобов'язаний напрацювати широкомасштабний і ґрунтовний план імплементації законопроекту в разі його прийняття та бути готовим до його запровадження.

Зазначені пропозиції були надані автором тимчасовій робочій групі Комітету Верховної Ради України з опрацювання проекту закону України «Про освіту» та внесення пропозицій до його розгляду в другому читанні під час роботи у складі зазначеної групи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Закон України «Про освіту» № 1060-XII від 23 травня 1991 р. Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). 1991. № 34. Ст. 451.
3. Проект закону «Про освіту» № 3491-д від 4 квітня 2016 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58639.
4. Співаковський О.В. Плюси і мінуси закону «Про освіту». Освіта.ua. 24.10.2016 р. URL: <http://osvita.ua/blogs/52392>.